

Основна школа
"Милутин Миланковић"

АНЕКС ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

ВАЖИ ОД

априла школске 2023/24. год.

САДРЖАЈ

Полазне основе за израду анекса Школског програма	3
Програм рада тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и тима за кризне догађаје	3

Полазне основе за израду Анекса школског програма су:

Основна школа "Милутин Миланковић" у Раброву обавља делатност основног образовања и васпитања, ради остваривања права грађана у тој области, у складу са Уставом Републике Србије, важећим законима и подзаконским актима, колективним уговорима, Статутом школе и другим општим актима Школе. Школски програм доноси Школски одбор, по правилу на период од четири године. Образовно-васпитни рад у школи остварује се на основу школског програма. Израда Школског програма ослања се на Закон о основама система образовања и васпитања („Сл.гласник РС“ бр.88 од 29.септембра 2017, 27 од 6.априла 2018 – др.закони, 10 од 15.фебруара 2019, 6 од 24.јануара 2020, 129 од 28.децембра 2021., Правилник о националном оквиру образовања и васпитања («Сл.гласник РС» бр.98/17), важећа подзаконска акта, Правилник о школском календару основне школе за школску 2023/2024.годину и на извештаје о самовредновању и спољашњем вредновању и на Школски развојни план.

ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ТИМА ЗА КРИЗНЕ ДОГАЂАЈЕ

Овај програм школа доноси на основу:

- Правилника о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, „Службени гласник РС“ бр. 011/2024 од 14.02.2024.
- Правилника обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада у установама образовања и васпитања, "Службени гласник РС", број 10 од 9. фебруара 2024.
- Правилника о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог ученика или трећег лица ("Сл. гласник РС", бр 22/2016),
- Правилника о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности("Сл. гласник РС", бр. 65/2018),
- Правилника о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада ("Сл. гласник РС бр. 68/2018),
- Упутства о заштити и безбедности деце и ученика у установи ("Сл. гласник РС бр. 610-00-9531/2014-01),
- Правилника о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање ("Службени гласник РС", број 74 од 5. октобра 2018.),
- Упутства за израду акта којим установе образовања и васпитања прописују мере, начин и поступак заштите и безбедности деце и ученика (27.јун 2022),
- Анализе стања безбедности, присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања у установи, специфичности установе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе,
- Истраживања о насиљу у школи,
- Резултата самовредновања у овој области,
- Смерница за организацију и реализацију образовно – васпитног рада у основној школи у школској 2023/24.години.

Превенцију дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања чине мере и активности којима се у установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Општи циљ превентивних програма је да смање вероватноћу будућег насиља у школи. Примењује се три врсте превенције:

- примарна,
- секундарна и
- терцијарна.

Примарна превенција усмерена је ка целој популацији, а не само ка њеним ризичним деловима. Њена предност је што обухватањем целе групе оснажује и мотивише децу/ученике која нису склона насиљу да помогну у смањењу насиља.

Секундарна превенција односи се на рад са ризичном популацијом или онима који проблематично понашање испољавају у благом степену.

У њима се чешће користи саветовање и терапијски приступ, помагање у учењу, давање домаћих задатака, радиониچارски рад у мањим групама.

Терцијарна превенција односи се на рад са младима који су већ окарактерисани као насилници.

У примени Правилника о протоколу, школа је дужна да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета и ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању. У свим поступцима који се тичу детета приоритетни принцип поступања је најбољи интерес детета.

Забрана насиља, злостављања и занемаривања односи се на децу, ученике, запослене, родитеље, односно друге законске заступнике, и трећа лица.

Циљеви превентивних активности:

- 1) подизање нивоа свести и осетљивости детета и ученика, родитеља и свих запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања;
- 2) неговање атмосфере сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
- 3) унапређивање знања, вештина и ставова потребних за креирање безбедног и подстицајног окружења и конструктивно реаговање на насиље;
- 4) унапређивање познавања процедура за пријављивање и поступање код детета и ученика, родитеља и свих запослених у случају сумње или сазнања о свим облицима насиља, злостављања и занемаривања;
- 5) подстицање усвајања позитивних норми и облика понашања, учење вештина конструктивне комуникације и развијање емпатије.
- 6) упознавање са видовима и стратегијама пружања одговарајуће подршке и разумевања различитих облика комуникација и понашања ученика са тешкоћама и сметњама у развоју и инвалидитетом.
- 7) развијање социоемоционалних компетенција деце и ученика, родитеља и запослених (свест о себи, свест о другима, саморегулација, одговорно доношење одлука и др.).

Установа има **тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања (тим за заштиту).**

Чланове и руководиоца тима за заштиту одређује директор установе из реда запослених (наставник, васпитач, стручни сарадник, секретар и др.), у складу са специфичношћу установе.

Задаци тима за заштиту јесу, нарочито, да:

- 1) припрема програм заштите у складу са специфичностима установе и утврђеним мерама за унапређивање на основу анализе стања;
- 2) информише децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;

- 3) учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција запослених потребних за превенцију и интервенцију у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања;
- 4) предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;
- 5) укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;
- 6) прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;
- 7) сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
- 8) води и чува документацију;
- 9) извештава стручна тела и орган управљања.

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Подсећање/информисање везано за последње измене и допуне Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Сл.гласника РС" број 46/19 и 104/2020). Упознавање са садржајем видео обуке о примени протокола поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање.	Септембар	Чланови тима за заштиту и сви запослени
Упознавање деце/ученика и родитеља са правима, обавезама и одговорностима, прописаним законом, посебно – новим Правилником о протоколу, и другим подзаконским и општим актима.	Септембар	Тим за заштиту, Одељењске старешине
Упознавање савета родитеља са Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање.	Септембар	Тим за заштиту, Директор
Упознавање савета родитеља са новим протоколом поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, а посебно са улогом и обавезама родитеља/законских заступника; упознавање са предлогом новог програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и упознавање са предлогом новог плана рада тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, давање мишљења и предлога, разматрање и усвајање.	Април (јер је протокол ступио на снагу почетком 2.пол.)	Тим за заштиту, Директор, стручни сарадник
Анализа стања безбедности, односно свих аспеката школске средине, присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања, специфичности установе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе, на основу чега се утврђује предлог програма заштите. .	Август, септембар	Тим за заштиту, Одељењске старешине, наставници
Сарадња са Ученичким парламентом, родитељима (родитељски састанци, индивидуални разговори, едукативне и креативне радионице)	Током школске године	Директор, Тим за заштиту, одељењске старешине
Анкетирање ученика или радионичарски рад на ЧОС-у о томе како поступају кад у школи, при доласку у школу или на повратку из школе кући, виде да неко трпи насиље.	На почетку школске године	Одељењске старешине, стручни сарадник
Укључивање ученика у планирање и реализацију програма заштите (дискусија	Септембар, Током године	Тим за заштиту, Одељењске старешине,

кроз одељењске заједнице, ученички парламент, вршњачки тим, прикупљање и промовисање индивидуалних ученичких предлога). Присуство представника ученичког парламента на седницама школског одбора,		директор
Укључивање родитеља у креирање програма заштите - индивидуално или кроз Савет родитеља и Општински савет родитеља. Канали комуникације: родитељски састанака - онлине комуникација, телефонски разговор.	Септембар, током године	Тим за заштиту, Одељењске старешине, директор
Тематска настава (тематски дани или тематска недеља) посвећена неговању вредности међусобног поштовања, сарадње, солидарности, уважавања различитости.	4-8.септембар 2023.	Наставници
Заједничко дефинисање и доношење одељењских и школских правила. Кроз процес договарања утврђују се и одговорности свих - ученика и наставника. Кроз процес разговора, дискусије, прикупљају се предлози од појединих ученика, парова, група ученика, а потом се организује гласање. Пре гласања, разговара се о томе зашто је добро имати одр. правило, шта је добит за сваког појединца и одељење у целини од одређеног правила. Промоција одељењских правила и разговор о вредностима које она подржавају, У процес доношења школских правила – школа укључује родитеље/законске заступнике.	На почетку школске године	Сс, тим, Одељењске старешине
Нарочито на ЧОС-у (али и другим часовима), разговарати са децом/ученицима о последицама непоштовања правила. Заједничко одлучивање о томе које ће логичне последице бити изабране. Обезбедити да логичне последице следе непосредно после неодговарајућег понашања, како би деца/ученици повезали последице са својим неодговарајућим понашањем.	На почетку школске године	Одељењске старешине, сс
Развијање система информисања у школи: панои, сајт школе са садржајима о облицима и нивоима насиља, процедурама, улогама и обавезама, као и важним информацијама (бројеви различитих СОС телефона за помоћ и подршку; мејл адресе и телефони надлежног центра за социјални рад, полиције, дома здравља). Информисање свих учесника: огласне табле, панои, плакати, брошуре, ЧОС, телефонски позиви, смс поруке, седнице савета родитеља, састанци ученичког парламента, онлајн комуникација, интернет – подаци на сајту школе.	Септембар и током школске године	Тим, одељењске старешине, директор

Промовисање и подржавање и улоге техничког особља, јер оно међу првима може да уочи и пријави наставницима потенцијалне ризичне ситуације. Њихово укључивање у план дежурства.	Септембар и током школске године	Директор, тим
Израда плана дежурства, и у складу са препорукама Министарства, тј. кризног штаба. План дежурства, поред осталог, предвиђа појачани надзор над ученицима за време одмора, док чекају долазак аутобуса и у току времена када немају организоване наставне активности. Посветити нарочиту пажњу <i>усамљеним</i> местима: стари део школе, подрум, школско двориште). Јасно дефинисана задужења: Запослени су упознати са процедурама поступања. Запослени знају шта им је задужење. ДЕЖУРНИ НАСТАВНИК: -дежура у складу са распоредом, -уочава и пријављује случај, -покреће процес заштите детета (реагује одмах у случају насилног понашања, користећи неку од стратегија, -обавештава одељењског старешину о случају, -евидентира случај у књизи дежурства, -сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља. ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА: -уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах; -учествује у процесу заштите деце; - разговара са учесницима насиља; - информисање родитеље и сарађује са њима; - по потреби, сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља; - прати ефекте предузетих мера; - евидентира случај и води документацију; - по потреби, комуницира са релевантним установама. ТИМ: - уочава случајеве насилног понашања; - покреће процес заштите детета, реагује одмах; - обавештава одељењског старешину и сарађује са њим; - по потреби, разговара са родитељима; - пружа помоћ и подршку ученицима, наставницима; - разматра случај (2. и 3. ниво) и осмишљава мере заштите; - обавља консултације, предлаже заштитне мере, прати ефекте предузетих мера; - по потреби, сарађује са другим установама;	Август	Директор, помоћник директора

- евидентира случај. СТРУЧНИ САРАДНИК - уочава случајеве насилног понашања; - покреће процес заштите детета, реагује одмах; - обавештава одељењског старешину и сарађује са њим; - по потреби, разговара са родитељима; - пружа помоћ и подршку ученицима, наставницима; - разматра случај (2. и 3. ниво) и осмишљава мере заштите; - обавља консултације, предлаже заштитне мере, прати ефекте предузетих мера; - по потреби, сарађује са другим установама; - евидентира случај. ПОМОЋНО-ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ: - дежура по распореду; - прекида насиље; - уочава и пријављује случајеве насилног понашања директору. УЧЕНИЦИ и УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ: -уочавају случајеве насилног понашања, -траже помоћ одраслих, - пријављују одељењском старешини или наставнику, -учествују у у мерама заштите.		
Делимично организовано и сугерисано провођење одмора у циљу смањења непожељног понашања и напуштања школског дворишта (нпр. игре у школском дворишту за време великог одмора, стони тенис и сл.).	Током школске године	Тим за заштиту, наставници, директор
Спровођење истраживања у школи о ситуацијама насиља, презентовање резултата ученицима, запосленима и родитељима и заједничко предлагање мера за смањивање насилних облика понашања,	Октобар, новембар	Психолог, одељењске старешине, предметни наставници
Формирање унутрашње заштитне мреже са дефинисаним улогама и одговорностима (коме се ученици обраћају у случају насиља; ко, када и на који начин интервенише)	Први класификациони период	Запослени, ученици, родитељи
Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад школе за препознавање насиља (информисање о облицима насиља, начинима реаговања)	Током школске године	Директор, тим, одељењске старешине
Унапређивање компетенција наставника за рад у овој области. Стручно усавршавање у установи и ван установе (састанци стручних већа, тимова и актива, радионице, литература...): Јачање отпорности школе на кризне догађаје и	Септембар - јун	Сс, чланови тима, Министарство просвете

Употреба националне платформе "Чувам те" и садржаја који чине њен део за обуку, информисање, стручно усавршавање наставника, сс, ученика, родитеља. Подсећање и упознавање новодошлих наставника са платформом. Подстицање на похађање актуелних обука на платформи за наставнике, родитеље и ученике. Програми за наставнике/запослене:	Током школске године	Сс, предсетник тима за заштиту, директор, наставници, ученици, родитељи
Активности друштвено-корисног рада: хуманитарне акције, еколошке акције уређења школе, учионица, других просторија, школског окружења; Прикупљање материјала за рециклажу, Изложбе, Гостовања, Споретска и друга такмичења, Друге активности које доприносе развоју емпатије, толеранције и унапређивању односа тако да се у још већој мери заснивају на сарадњи и међусобном уважавању.	У складу са акционим планом стручног актива за развојно планирање, планом рада тима Еко – школе, планом рада тима за културну и јавну делатност школе, планом, рада секција, спортских такмичења и др. Током целе школске године	Одељењске старешине, други наставници и запослени, деца/ученици, родитељи/зз, тим за заштиту, директор
Стварање атмосфере у школи која превенира да до насиља дође, реаговање на сваки покушај насиља.	Током школске године	Тим за заштиту, сви запослени
Организација радионица усмерених на развој социо-емоционалних вештина.	Током школске године	Сс, одељењске старешине
Обуке за ненасилно решавање конфликта и препознавање ризика од насиља кроз школску медијацију,	Други класификациони период	Тим за заштиту
Организовање вршњачких едукација (на пример, старији ученици говоре млађима о опасностима које „вребају” на интернету, уз подршку и заједничку припрему наставника и стручних сарадника),	Од октобра до јуна	Сс, тим за заштиту, одељењске старешине, наставници
Превенција дигиталног насиља за ученике првог и другог циклуса. Радиоице на тему: ризици социјалних мрежа, онлајн комуникација, информације на интернету, злонамерни програми и заштита, ко се крије у чет соби/онлајн насиље, преваре на интернету, шта интернет зна о нама, понашање младих на интернету и интернет бонтон. Едукација за родитеље: припремљен едукативни материјал или предавања/радионица за родитеље.	Током школске године, наглашено током новембра и фебруара	Сс, тим за заштиту, наставници информатике и рачунарства, одељењске старешине, други предметни наставници
Подршка ученицима, родитељима/зз и запосленима у кризним ситуацијама (у складу са приручником "Психолошке кризне интервенције у образовно-васпитним установама).	Током школске године	Сс, директор, тим за заштиту, одељењске старешине, други предметни наставници

Прихватање и подстицање иницијативе ученика за организовање активности које доприносе позитивној атмосфери (прославе рођендана, тематски сусрети, музички догађаји...). ЧОС, УП.	Током школске године, поштујући мере превенције КОВИД-а -19	Сс, тим за заштиту, одељењске старешине, координатор ученичког парламента, наставници
Организовање активности којима се унапређује школско окружење (заједничко уређивање школског простора, прављење „зида“ позитивних порука и др.).	Током школске године	Сс, тим за заштиту, одељењске старешине, координатор ученичког парламента, наставници
Истицање/похваљивање позитивних понашања, промовисање вредности (помоћ у учењу, добар пример другарства, најбоље организована акција, оглашавање списка ученика са свим петицама, ученика који су вршњацима помогли, спречили сукобе, конструктивно реаговали када је њихов друг/другарица доживео/ла насиље и др., похваљивање свих ученика првог разреда са њиховим списком и др.	Током школске године, на крају школске године (Дан школе)	Одељењске старешине, стручни сарадник, наставници (информатике...)
Обележавање Светског дана толеранције кроз радионице, дискусије, трибине и др.	Новембар	Координатор тима и Ученички парламент, одељењске старешине и други наставници
Организовање трибина, разговора, сусрета на различите теме које могу да допринесу смањивању насилног понашања као што су: васпитни стилови, рано уочавања/препознавање насилног понашања.	Током школске године	Сс, тим за заштиту, директор, наставници
Покретање и организовање креативног изражавања ученика у ваннаставним активностима и током слободног времена (приредбе, смотре, изложбе, игранке, спортски турнири, хуманитарне акције)	Током школске године	Стручни сарадник, одељењске старешине
Разноврсна понуда слободних и ваннаставних активности помоћу којих ће ученици моћи на квалитетан начин да проведу слободно време,	Август, септембар	Предметни наставници
Сарадња са Црвеним крстом, припадницима МУП-а., Домом здравља, стручним друштвима и удружењима.	Током школске године	Сс, координатор тима, директор, наставници
Безбедност у саобраћају - предавање за ученике првог и другог разреда	Прво полугодиште (17.9.2023.)	Службеник МУП-а
Безбедност у саобраћају - предавање за ученике трећег и четвртог разреда	Друго полугодиште	Службеник МУП-а
Безбедност у ванредним ситуацијама - предавање за ученике првог и другог разреда	Прво полугодиште	Припадник ватрогасно – спасилачке службе
Безбедност у ванредним ситуацијама - предавање за трећег и четвртог разреда	Друго полугодиште	Припадник ватрогасно – спасилачке службе
Превенција вршњачког насиља у стварном и виртуелном свету – за ученике 5.и 7.разреда	Прво полугодиште	Службеник МУП-а, наставници информатике

Превенција вршњачког насиља у стварном и виртуелном свету – за ученике 6.и 8.разреда	Друго полугодиште	Службеник МУП-а, наставници информатике
Kahoot платформа - квиз	Током школске године	Службеник МУП-а, наставници информатике
Превенција насиља кроз наставне садржаје	Током школске године	Тим за заштиту, предметни наставници
Уређивање <i>категорије</i> на школском сајту посвећене ненасиљу; редовно ажурирање	Прво полугодиште	Тим за заштиту, одељењске старешине стручни сарадник
Креирање и уређивање <i>Кутка</i> за ученике <i>посвећеног ненасиљу</i>	Прво полугодиште	Тим за заштиту
Реаговање на пријаве из Кутије ненасиља (за пријављивање насиља)	Током школске године	Тим за заштиту
Укључивање ученика који имају проблеме у понашању у одговарајуће активности с циљем развијања одговорности за сопствено понашање (помоћ наставницима физичког васпитања приликом суђења на утакмицама млађих ученика; помоћ у организацији спортских и других догађаја, приредби, акција и друго).	Током школске године	Предметни наставници, одељењске старешине, тим за заштиту
Сарадња са стручним тимом за инклузивно образовање. У израду ИОП а се, уколико постоји потреба, укључује представник Тима за заштиту ради планирања активности у оквиру ИОП-а, а у вези са заштитом од насиља.	Током школске године	Сс, тим за заштиту, стручни тим за инклузивно образовање
Помоћ деци/ученицима са проблемима у понашању, уклапању и средину или учењу.	Током школске године	Сс, одељењски старешина, тим за заштиту, стручни тим за инклузивно образовање
Заједничко гледање едукативних филмова, забавних програма, спортских догађаја и разговор о њима.	Током школске године	Тим за заштиту, Одељењске старешине, Предметни наставници, ученички парламент
Организовање квизова на одр.тему (нпр. родно заснованог насиља или сл. или конкурса на којима ће ученици кроз стрип, цртеж, плакат или фотографије промовисати идеју ненасиља у школском окружењу.	Током школске године	Тим за заштиту, Предметни наставници
„Недеља ненасиља”, која је везана за неку тему коју предложе ученици (дигитално насиље, вршњачко насиље, трговина људима...).	Фебруар - март	Тим за заштиту, Одељењске старешине, Предметни наставници, ученички парламент
Активности обухватају сву децу у школи, родитеље, наставнике и стручњаке ван школе, као и госте из оближњих школа. Обухваћене су разноврсне активности, од спортских такмичења, предавања, радионица, форум представа, дружења са		

гостима из других школа и учешће родитеља...		
Примена ефикасних стратегија у раду са ученицима: са свим ученицима и са ученицима који показују проблеме у понашању. Стручно усавршавање у установи.	Током школске године	Наставници, Сс, Тим за заштиту
Развијање знања, вештина и ставова код ученика, кроз свакодневни образовно-васпитни рад са ученицима и кроз посебно развијене програме.	Током школске године	Тим за заштиту, Одељењске старешине, Предметни наставници
Примена различитих стратегија у раду са ученицима и развијање неопходних знања, вештина и ставова код ученика неопходних за добро функционисање у заједници.	Током школске године	Тим за заштиту, сс, Одељењске старешине, Предметни наставници
Уколико наставник има проблема у руковођењу одељењем, не успева да обезбеди континуиран процес учења на часу (не може да успостави дисциплину), директор предузима мере како би наставник унапредио свој рад: - присуствује часовима и прати постигнуте резултате, - укључује педагошко-психолошку службу или ментора, --даје инструкције које вештине и сегменте рада наставник треба да унапреди, -предлаже стручно усавршавање за одређене области.	Током школске године	Директор, сс
Примена позитивне дисциплине - постављање јасних очекивања у учионици и похвале и охрабривање ученика који испуњавају та очекивања. На непожељно понашање реагује се ненасилним стратегијама које ученицима омогућавају да разумеју и уче на својим и грешкама других.	Током школске године	Наставници, сс, тим
Охрабрења, похвале и награде од стране наставника, као афирмација пожељног понашања. Стратешко коришћење похвале у функцији информисања ученика о његовом понашању. Наставници треба да нагласе вредност понашања које похваљују и такође да објасне специфичне вештине које су ученици показали. Такође би требало да подстакну међусобну сарадњу ученика при одабиру награде за одређено понашање.	Током школске године	Наставници, сс, тим
Васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који је у интензитету примерен потребама, самостално или у сарадњи са надлежним органима, организацијама и службама	Током школске године	Одељењски старешина, васпитач, наставник, стручни сарадник
Превентивни рад са ученицима који испољавају проблеме у понашању применом јединственог педагошког приступа.	Током школске године	Сс, одељењске старешине, сви наставници

Рано препознавање ризика за насилно понашање: повлачење из групе, претерано осећање одбацивања, неконтролисани бес, слабо интересовање за школу и слаба постигнућа, изражавање насиља кроз цртеж или писани рад, стални дисциплински проблеми, низак ниво толеранције на фрустрације, самодеструктивност. Правовремено уочавање наведених понашања у циљу идентификовања ученика којима је потребна помоћ. Сарадања наставника међусобно и сарадња са сс у циљу исправног разумевања узрока неадекватног понашања ученика и развијања стратегија и вештина којима могу најбоље да га подрже у настојању да промени неприхватљиво понашање у пожељно.		
Укључивање и других релевантних институција, пр. из области здравствене и социјалне заштите.	Према потреби	Директор, сс, одељењски старешина
Одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник је дужан да обезбеди заштиту детета и ученика од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту од незаконитих напада на његову част и углед.	Током школске године	Одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник
Заштита деце/ученика од произвољног и незаконитог мешања у њихову приватност, породицу, дом или преписку, заштита од незаконитих напада на углед и част. Вођење и чување документације о свим ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања у којима тим за заштиту учествује, у складу са законом којим се уређује заштита података о личности.	Током школске године	Директор, чланови тима, сви наставници
Укључивање представника родитеља и локалне заједнице, ученичког парламента и по потреби одговарајућих стручњака (социјални радник, специјални педагог, лекар, представник полиције и др.) у тим за заштиту, према потреби.	Током школске године	Директор, чланови тима
Самовредновање везано за област заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.	Мај, јун	Сс, Тим за самовредновање, Тим за заштиту, Предметни наставници
Праћење и вредновање ефеката превентивних мера и активности како би се проценило да ли и какве ефекте имају. Усклађивање превентивних активности са резултатима вредновања. Укључивање ученика, запослених и родитеља у процес вредновања ефеката превентивних активности.	Мај, јун	Сс, Тим за заштиту, Директор, ученици, запослени и родитељи
На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и	Јун- август	Сс, Тим за заштиту, директор

интервенције, дефинисање даље политике заштите деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.		
Подношење извештаја директору школе, два пута годишње, у складу са законом и Правилником о протоколу.	На крају полугодишта	Сс, тим за заштиту

**АКТИВНОСТИ ДРУШТВЕНО-КОРИСНОГ РАДА, КОЈЕ ЋЕ ШКОЛА
РЕАЛИЗОВАТИ ТОКОМ ГОДИНЕ У СКЛАДУ СА СВОЈИМ СПЕЦИФИЧНОСТИМА
И МОГУЋНОСТИМА,
У СКЛАДУ СА ГОДИШЊИМ ПЛАНОМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА,
И У ОКВИРУ ПОЈАЧАНОГ ВАСПИТНОГ РАДА**

Циљ ових активности је креирање толерантног и прихватајућег окружења, развој емпатије и неговање односа сарадње, међусобног уважавања, и ненасилне комуникације:

- Организовање хуманитарних акција за осетљиве групе (представе, концерти, манифестације, изложбе, прикупљање прилога, играчака, донирање, хуманитарни базари, спортске манифестације и сл.),
- Организовање еколошких акција, акција заштите животине средине и животиња, акција рециклаже у установи и у сарадњи са локалном заједницом или релевентним институцијама, организацијама; обуке и предавања на тему екологије, заштите животне средине и примарне рециклаже ради подизања еколошке свести,
- Уређење простора школе и у локалној заједници – спортских терена, дворишта школе (сађење дрвећа, цвећа, постављање кућица за птице у школском дворишту и градском парку и сл.),
- Организовање тематских трибина, предавања, радионица на различите теме (превенције насиља, ментално здравље младих, здрави стилови живота, полно преносиве болести, психоактивне супстанце, пандемијске болести и значај хигијене и др.),
- Активно укључивање ученика у ученичке организације и тимове (ученички парламент, вршњачки тим, тим за медијацију и сл.),
- Укључивање ученика у различите пројектне/истраживачке активности школе (припрема простора, материјала, промотивног материјала, реализација активности, презентација и сл.),
- Укључивање ученика у организованим активностима школе – вршњачку подршку за учење, у оквиру додатне и допунске наставе, припреме за завршни испит, подршку ученицима у учењу,
- Укључивање ученика у организацији и реализацији различитих активности школе у циљу превенције насиља и дискриминације (предавања, радионице, Форум театар, Жива библиотека и др.),
- Креирање плана активности поводом обележавања значајних дана/датума током школске године (Међународни дан толеранције, Међународни дан заштите деце од насиља, Светски дан менталног здравља, Дечија недеља, Међународни дан деце, Међународни дан особа са инвалидитетом и сл.).

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог; ученика и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, ученика, запосленог или родитеља.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да запослени трпи насиље од стране ученика, родитеља или трећег лица у установи или за време организовања активности установе, у складу са Правилником о протоколу поступања у одговору на насиље, злостављање и занемаривање.

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима. Процена нивоа насиља се доноси на основу анализе интензитета, степена ризика, трајања и учесталости понашања, последица, броја учесника, узраста и карактеристика развојног периода детета, односно ученика.

На предшколском узрасту, у складу са развојним карактеристикама узраста, говоримо о сукобима међу децом и агресивном понашању.

Тим за заштиту детета на предшколском узрасту, приликом анализе ситуације и доношења плана активности у раду са дететом и породицом, узима у обзир учесталост понашања, трајање, интензитет, последице, степен ризика по учеснике ситуације, карактеристике развојног периода и индивидуалне карактеристике детета.

У реализацију плана активности укључује се родитељ детета. Уколико укључивање породице није у најбољем интересу детета, установа на основу стручног мишљења Тима за заштиту укључује надлежни центар за социјали рад. У складу са проценом ризика и потребама детета укључују се и други системи из спољашње мреже заштите у складу са својом надлежностима (систем социјалне заштите, систем здравствене заштите).

Облици насиља су:

- физичко насиље и злостављање,
- психичко насиље и злостављање,
- социјално насиље и злостављање,
- сексуално насиље и злостављање,

облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија и других комуникационих програма...

Сви облици насиља могу да буду сврстани у три нивоа, у складу са Правилником о протоколу.

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања

Ниво насиља и злостављања условљава и предузимање одређених интервентних мера и активности.

На првом нивоу, по правилу, активности предузима самостално одељењски старешина, наставник, односно васпитач, у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са васпитном групом, одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално.

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто дете и ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешина, односно главни васпитач у дому, у сарадњи са педагогом, психологом, тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом.

На трећем нивоу, активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе). Када су извршиоци насиља ученици старости до 14 година против којих се не може поднети прекршајна или кривична пријава, нити покренути прекршајни и кривични поступак, на овом узрасту се искључиво примењују мере из надлежности образовно-васпитног система, здравственог система и система социјалне заштите. У раду са учеником до 14 година родитељ има обавезу да се укључи у појачан, односно по интензитету примерен потребама ученика васпитни рад. Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију или јавног тужиоца.

На овом нивоу обавезни су васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са законом. Ако је за рад са учеником ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и међусобно усклађују активности.

Када дете предшколског узраста испољава агресивно понашање које је део развојне фазе или последица сметње у развоју детета васпитач у сарадњи са Тимом за заштиту планира мере подршке уз обавезно укључивање родитеља, и уз процену Тима да ли је потребно укључивање других институција за подршку детету и породици (центра за социјални рад, здравствене службе и др.).

Када родитељ чини насиље или злостављање детета и када његово укључивање у поступак није у најбољем интересу детета, Тим за заштиту обавезно укључује надлежни центар за социјални рад.

Информације о насиљу, злостављању и занемаривању прикупља, по правилу, психолог, педагог, односно друго задужено лице у установи – одељењски старешина, наставник, васпитач или члан тима за заштиту, непосредно по сазнању или сумњи на насиље, злостављање и занемаривање. Начин прикупљања информација одређује се у складу са Законом.

Ако постоји сумња или сазнање о **насиљу, злостављању и занемаривању** детета и ученика у **породици**, директор без одлагања обавештава полицију или јавног тужиоца, који предузимају даље мере у складу са законом.

Уколико се ради о догађају који захтева предузимање неодложних интервентних мера и активности, директор обавештава родитеља и центар за социјални рад, који даље координира активностима са свим учесницима у процесу заштите детета и ученика.

Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава родитеља и подноси кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у промовисање, заговарање и подржавање **идеолошки мотивисаног насиља**, односно у насилни екстремизам, директор школе сазива тим за заштиту који разматра ситуацију и на основу прикупљених информација одлучује о даљем поступању.

Уколико постоји сумња или сазнање да ученик припрема и/или учествује у идеолошки мотивисаном насиљу, односно у насилном екстремизму које има елементе кривичног дела и када тај догађај очигледно захтева неодложно поступање, директор одмах обавештава родитеља, јавног тужиоца и полицију.

Уколико постоји сумња или сазнање да је дете, односно ученик укључен у било који облик **трговине људима**, директор се обраћа служби надлежној за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центру за заштиту жртава трговине, надлежном центру за социјални рад и полицији.

Увек када је **запослени починилац насиља**, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику - план заштите, на основу Правилника о протоколу.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, свом детету, детету/ученику или трећем лицу директор одмах обавештава полицију или јавног тужиоца.

Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор обавештава родитеља и центар за социјални рад, покреће васпитно-дисциплински поступак, и изриче васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом, а ако постоје елементи кривичног дела или прекршаја, пријаву подноси надлежном јавном тужилаштву, односно, прекршајном суду.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према детету и ученику, директор, обавезно, истовремено обавештава родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и подноси кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица, директор предузима мере, у складу са законом.

Уколико школа има сазнање да се насиље у које су укључени ученици догодило ван школе, дужна је да појача васпитни рад са ученицима уз обавезно укључивање родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када ће укључити надлежни центар за социјални рад.

Уколико се насилно понашање догоди у простору установе и/или у време образовно-васпитног рада и других активности установе, предузимају се мере појачаног васпитног рада, а

у складу са проценом нивоа води и окончава васпитно-дисциплински поступак у роковима и на начин утврђен законом. Установа обавештава друге институције у зависности од процењеног нивоа насиља.

Редослед поступања у интервенцији

1) Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања обавља се **прикупљањем информација** – директно или индиректно, уз поштовање принципа утврђених Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик..

Са циљем утврђивања релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање.

Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању и врши преглед видео записа. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са законом.

У случају неосноване сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.

2) Зауостављање насиља и злостављања и смиривање учесника - обавеза је свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника, односно васпитача. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

3) Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након зауостављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4) Консултације у установи се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања. у консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, васпитач, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент.

Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: школску управу Пожаревац, центар за социјални рад, полицију, правосудне органе, здравствену службу, а по потреби одељење надлежно за послове ученичког и студентског стандарда.

5) Мере и активности предузимају се за све нивое насиља и злостављања. Сачињава се **оперативни план заштите** за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за сву децу и ученике – учеснике насиља и злостављања (оне који трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања).

План заштите зависи од: врсте и тежине насилног понашања, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и сл. Мере и активности се планирају на основу сагледавања карактеристика детета/ученика, потреба за подршком и уз учешће детета/ученика и родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни центар за социјални рад.

План заштите садржи: активности усмерене на промену понашања – појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом, укључивање ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у ширу друштвену заједницу. Мере и активности предузимају се уз учешће детета и ученика и тако да буду у складу са његовим развојним могућностима.

Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама детета, односно ученика, **прилагоди и образовни рад**, предлаже тиму за пружање додатне подршке ученицима припрему индивидуалног образовног плана.

План заштите сачињава тим за заштиту заједно са одељенским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом, секретаром директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. За ученика који се образује у складу са чланом 76. став 6, тач. 1) и 2) Закона о основама система образовања и васпитања у израду плана заштите се укључује Тим за инклузивно образовање. У припрему плана заштите и реализацију, када год је могуће, установа укључује представнике одељенске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и децу, односно ученике – учеснике у насиљу и злостављању.

План заштите се, обавезно евалуира на две недеље и, према потреби, ревидира.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата.

Процена нивоа насиља у року од 24 сата утврђује се на састанку тима за заштиту.

Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту процени да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика, о чему обавештава полицију или надлежног јавног тужиоца и надлежни центар за социјални рад.

Уколико је неопходна комуникација са медијима, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања. О комуникацији са медијима школа одмах обавештава школску управу Пожаревац и службу надлежну за односе са јавношћу Министарства.

6) праћење ефеката предузетих мера и активности (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог) - ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање детета и ученика који је трпео, који је извршио насиље и злостављање, и деце и ученика који су били сведоци.

Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

- 1) прати остваривање програма заштите установе;
- 2) евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа;
- 4) укључује родитеља у васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и праћење ефеката предузетих мера и активности;
- 5) анализира стање и извештава.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности и евидентира у педагошкој документацији.

О случајевима насиља другог и трећег нивоа, документацију води, чува и анализира за потребе установе психолог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор.

Тим подноси извештај директору два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент. Извештај о остваривању програма заштите доставља се школској управи Пожаревац.

На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, установа дефинише даљу политику заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

ТРГОВИНА ЉУДИМА

ПРЕВЕНЦИЈА:

Основни циљеви:

- јачање компетенција запослених за препознавање феномена трговине људима, ризика и начина заштите,
- благовремено препознавање ризика од потенцијалног укључивања ученика/ца у ланац трговине људима,
- благовремена интервенција ако је ученик/ца већ изложен неком облику трговине људима,
- обезбеђивање подршке ученику/ци у процесу реинтеграције, након што је био изложен неком од облика трговине људима.

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Информисати запослене, родитеље и ученике о превентивним активностима и постојању Листе индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима.	Први класификациони период	Тим за заштиту
Анкета у циљу снимања почетног стања у смислу информисаности о теми код ученика и родитеља (6,7.и 8.р.).	Први класификациони период	Тим за заштиту, одељењски старешина
Предавања, радионице или трибине за ученике. Теме: Шта је трговина људима? Облици трговине људима; Ко су жртве трговине људима, ко су трговци? Фактори рањивости; Митови о трговини људима; Последице трговине људима; Мрежа подршке - коме се обратити када имамо сазнања о трговини људима? На који начин се заштити од трговине људима - безбедна понашања у различитим ситуацијама (путовање, упознавање непознатих особа, огласи за посао и др).	Током године, нпр. октобар (18.октобар - европски дан борбе против трговине људима)	Наставници, стручни сарадници, директор, родитељи/законски заступници, ученици, сви они које школа препознаје као значајне партнере/ресурсе (чланови локалне заједнице, МУП-а)... Координира Тим за заштиту.
Укључивање чланова Савета родитеља, информисање	Први класификациони период	Тим за заштиту, директор
Предавања, радионице или трибине за родитеље/зз	Током године	Тим за заштиту – организује и координира
Обуке: предавања, трибине, радионице за наставнике и стручне сараднике	Током године	Министарство, директор
Едуковање вршњачког тима за превенцију	Током године	Тим за заштиту, стручни сарадник
Укључивање Ученичког парламента	Други класификациони период	Координатор УП
Обележавање 18.октобра (Европски дан борбе против трговине људима). Израда плаката, брошура, флајера од стране ученика, Форум тетар. Дељење лифлета, пригодно информисање,	18. октобар -недељу дана пре или недељу дана после	Тим за заштиту, ученички парламент, одељењске старешине и други наставници

упознавање ученика виших разреда са опасностима ове појаве у савременом свету, нарочито у времену развоја информационих технологија. Сарадња са Црвеним крстом и МУП-ом Општине. Радионице, дискусије, трибине и др.		
ИНТЕРВЕНЦИЈА: Прелиминарна идентификација ученика који су потенцијалне жртве трговине људима		
Препознавање фактора рањивости. Праћење у оквиру школе: додатно прикупљање информацијаи пружање подршке ученику	Током године	Наставници, стручни сарадник, одељењске старешине, директор
-Ако постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима, школа реагује у складу Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање. -Приликом процењивања ситуације, примењује ревидирану Листу индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима. -Приликом примене листе индикатора, означавају се индикатори за које се процени да се односе на ученика и предузимају даље мере и активности у складу са Правилником. -Директор обавештава службу надлежну за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центар за заштиту жртава трговине људима, надлежни центар за социјални рад и полицију. О ситуацији и предузетим активностима установа образовања и васпитања обавештава Министарство просвете, науку и технолошког развоја, односно надлежну школску управу.	Током године	Тим за заштиту, стручни сарадник, одељењске старешине, директор, наставници
Смернице за примену листе индикатора и даље поступање: -Уколико су идентификовани одређени фактори ризика и/или мањи број слабих индикатора у односу на целокупну листу - праћење и предузимање мера и активности у оквиру установе у складу са законском регулативом. -Уколико се идентификује најмање три индикатора, без обзира на област и степен интензитета (слаб, умерен и/или јак индикатор), у односу на целокупну листу индикатора – школа предузима консултације са Центром за заштиту жртава трговине људима ради предузимања даљих мера и активности. -Уколико се идентификује најмање три индикатора у односу на целокупну листу индикатора (без	Током године	Тим за заштиту, стручни сарадник, одељењске старешине, директор, наставници

обзира на област) од којих је један јак индикатор (3 – јак индикатор), школа обавештава Центар за заштиту жртава трговине људима, надлежни центар за социјални рад и полицију.		
У случајевима када су живот или здравље детета/ученика непосредно угрожени или постоји могућност да услед непредузимања хитних мера заштите, могу бити непосредно озбиљно угрожени, било који представник система <u>одмах</u> обавештава полицију -у случајевима када ученик није непосредно животно угрожен, сумњу или сазнање на трговину људима пријављује Центру за заштиту жртава трговине људима, надлежном центру за социјални рад и полицији, писменим или усменим путем.	Током године	Тим за заштиту, стручни сарадник, одељењске старешине, директор, наставници
ПОДРШКА УЧЕНИЦИМА/ДЕЦИ ЖРТАВАМА ТРГОВИНЕ ЉУДИМА		
Основни принципи заштите деце жртава трговине људима: -Поштовање поверљивости података и приватности -Поступање у најбољем интересу детета - Обезбеђивање сигурности детета - Поштовање личности и достојанства детета -Не наношење штете -Учешће детета -Праведност и антидискриминација	Током године	Стручни сарадник, Тим за заштиту, одељењске старешине, директор, наставници
-Психосоцијална помоћ и подршка стручног сарадника, -Осигуравање безбедности детета у школском окружењу, -Обезбеђивање емоционалне подршке, -Показивање емпатије, неосуђивање, прихватање, показивање разумевања, -Давање могућности да разговара о свом искуству колико и када оно жели да о томе говори, -Информисање детета о свим питањима која су значајна за њега као и за врсту подршке која може да му се обезбеди, -Обезбеђивање потребне образовне подршке, -Обезбеђивање подршке вршњака и укључивање у вршњачку групу, -Превенција секундарне трауматизације, -Обезбеђивање заштите података и приватности детета, -Мапирање фактора рањивости и отпорности.	Током године	Стручни сарадник, одељењске старешине, наставници, директор
Интерсекторска сарадња у свакој фази обезбеђивања подршке	Током године, према потеби	Стручни сарадник, Тим за заштиту, одељењске старешине, директор, наставници

Ринтеграција детета у школску средину, наставак школовања и подршка учењу, укључивање у свет вршњака, праћење детета и иницирање додатне стручне и других видова подршке, када је потребно.	Током године	Стручни сарадник, одељењске старешине, наставници
---	--------------	---

ПРОГРАМ ПОСТУПАЊА ШКОЛЕ У КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА

Циљ поступања у установи у одговору на кризни догађај је јачање отпорности школе, обезбеђивање ефикасне реакције у пружању заштите деци, односно ученицима и запосленима који су били изложени кризном догађају на индиректан или директан начин, и изналагање начина и активности школе за повратак у редован начин рада.

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.

Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Кризни догађаји су:

- Природна смрт детета/ученика;
 - Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
 - Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
 - Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
 - Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
 - Нестанак детета/ученика;
 - Масовно тровање у простору установе;
 - Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
 - Талачка криза;
 - Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
 - Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
 - Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
 - Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
 - Други кризни догађаји, у смислу Правилника о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, „Службени гласник РС“ бр. 011/2024 од 14.02.2024.
- У случају проглашења ванредне ситуације, односно ванредог стања, установа поступа у складу са прописима који то уређују.

Јачање отпорности школе за ефикасно реаговање на кризне догађаје

Школа ће наставити континуирано да унапређује процедуре поступања ради ефикасног деловања у сврху отклањања или свођења на минимум последица које је кризни догађај изазвао по организацију рада и функционисање установе, као и по физичко и ментално здравље појединца.

Јачање отпорности школе заснива се на следећим принципима:

- 1) Континуитет: Подстицање приправности и обезбеђивање континуираног пружања квалитетног образовања и васпитања, подизање свести, планирање и припрема за реаговање у кризним догађајима.
- 2) Сарадња: Интерсекторска повезаност и заједничко деловање у ванредним ситуацијама, с обзиром на врсту кризе.
- 3) Доступност: Омогућавање брзог приступа доступним ресурсима како би установа обезбедила континуитет и право на квалитетно образовање и васпитање у време кризног догађаја.
- 4) Ефикасност: Обезбеђивање да установа активно предузима правовремене и адекватне кораке у реаговању на кризни догађај.

Школа је формирала тим за кризне догађаје у оквиру тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и његов је обавезни део. Тим за кризне догађаје формиран је у циљу ефикасног поступања установе у кризним догађајима.

Програм поступања установе у кризним догађајима је сачињен на основу специфичности школе.

СНАГЕ, СПЕЦИФИЧНОСТИ И КАПАЦИТЕТИ ШКОЛЕ ДА СЕ СУОЧИ СА ПОТЕНЦИЈАЛНИМ КРИЗНИМ ДОГАЂАЈИМА

ОШ "Милутин Миланковић" Раброво је сеоска школа, са централном јединицом школе у Раброву и пет активних подручних јединица школе у селима: Клење, Мустапић, Мишљеновац, Вуковић и Миљевић. Школа у Раброву је у нешто мирнијем делу насеља, није на магистралном путу, као ни школе у Миљевићу, Вуковићу и Клењу, док се подручна школа у Мишљеновцу налази на магистралном путу. По величини, тј. броју ученика који је похађају, школа се може убројати у мање школе, што је релативна предност. Постоји велики број ученика и наставника путника, који не станују у месту у којем похађају школу или раде. Школа је релативно удаљена од већих здравствених, образовних и културних центара, у односу на градске школе. Располаже безбедним местима унутар и изван школе типично и уобичајено за школе, не располаже апсолутно безбедним местом за сваку ситуацију, већ оно зависи од тренутног догађаја (нпр. у случају пожара, изаћи напоље, у двориште; у другим случајевима најбезбедније место је учионица која је закључана, или сутерен школе). Школа је припремила план распореда просторија и прописала начин обележавања просторија у школи: учионица, кабинета, наставничких просторија, са унутрашње и спољашње стране, који су важни за организовање евакуације у случају кризних догађаја. У школи је, током дела наставног дана, присутан припадник МУП-а, тј. полицајац. Снаге школе представља и добра сарадања са родитељима ученика, локалном заједницом и установама: Домом здравља, МУП-ом, ватрогасном службом, појединцима и удружењима који континуирано реализују превентивне активности и обуке за ученике, родитеље и запослене.

Стручно усавршавање у организацији Министарства, установа, друштава и удружења, које су похађали запослени школе везано за област реаговања и понашања у кризним ситуацијама, такође, представља снагу школе. Школа је прописала да наставници, у току реализације наставе у одређеном кабинету или учионици, морају код себе имати кључ учионице тако да у случају потребе могу да закључају врата изнутра. У случају деце млађе од 12 година по коју родитељи

не могу да дођу приликом одласка из школе кућама, школа ће тражити одговарајућу сагласност родитеља.

Такође, договорен је начин алармирања карактеристичним начином звоњења (три звона: звоно – пауза, звоно – пауза, звоно – пауза).

Као превентивна активност, предвиђено је континуирано **стручно усавршавање запослених** ради јачања компетенција за пружање психосоцијалне подршке, за реализацију плана евакуације и друге обуке које могу допринети ефикасном реаговању установе у различитим кризним ситуацијама. Ово подразумева низ обука које организује Министарство просвете, Школска управа, Уницеф, Друштво психолога и Педагошко друштво, Друштво педагога Војводине, стручна друштва, едукативна удружења, бројни вебинари и онлајн обуке.

У оквиру унапређивања безбедносне културе деце, односно ученика и запослених, предвидели смо бављење следећим темама, на часу одељењског старешине, делимично током редовне наставе, делимично током ваннаставних или слободних активности:

- толеранција,
- безбедност у школи
- однос према мањинским групама,
- равноправност полова,
- превенција наркоманије, алкохолизма, коцкања,
- насилништво,
- трговина људима,
- поступање у случајевима терористичке претње или напада,
- деловање деструктивних секти,
- заштита од компјутерског криминала,
- безбедносна култура на екскурзијама и прославама,
- безбедносна култура у објектима становања,
- саобраћајна култура,
- здравствена култура,
- еколошка култура,
- заштита од елементарних непогода,
- сарадња грађана са полицијом и другим субјектима безбедности.

Кроз различите облике и канале комуникације (родитељски састанак на нивоу одељења, тематски родитељски састанак, општи родитељски састанак, отворена врата, неформалне заједничке активности школе и родитеља, онлајн обука и сарадња, сарадња и информисање путем мејлова, огласних табли, сајта школе, група за информисање), школа ће наставити да укључује родитеље/законске заступнике и да **сарађује са родитељима и породицом** ради заједничког деловања на јачању отпорности установе, везано за кључне и актуелне проблеме са којима се суочава школа.

Директор школе руководи тимом за кризне догађаје у складу са општим актом и годишњим планом рада.

Чланови тима за кризне догађаје обављају послове и активности које се односе на координацију, пружање психосоцијалне подршке и информисање, према решењу директора.

Координација обухвата активности планирања, организације, координације и сарадње са спољном заштитном мрежом, праћења и евалуације.

Психосоцијална подршка обухвата активности праћења реаговања, процена потреба за психосоцијалном подршком, пружање индивидуалне и групне подршке, процена потребе за укључивањем мобилног тима и уколико до тога дође, сарадња са мобилним тимом.

Информисање обухвата активности прикупљања, проверавања, селекције, дистрибуције информација, као и припреме саопштења.

ПОСТУПАЊЕ УСТАНОВЕ КАДА СЕ ДЕСИ КРИЗНИ ДОГАЂАЈ

Када установа има сазнање да се догодио кризни догађај одмах, а најкасније у року од 24 сата, активира се **тим за кризне догађаје**, који има следеће задатке:

- Прикупљање података, процена потреба и континуирано обавештавање свих запослених о кризном догађају и надлежних органа;
- Организовање редовних састанака са запосленима (размена проверених и поузданих информација о кризном догађају, упознавање свих запослених са тешкоћама које ће можда имати наредних дана, од кога могу да потраже помоћ),
- Координисање активности у школи у сарадњи са другим тимовима школе (тим за заштиту, педагошки колегијум, одељењска већа...) и спољашњом мрежом заштите,
- Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите;
- Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције;
- Благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају;
- Психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима;
- Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи - подршка запосленима у вези са организовањем и реализацијом наставних активности (даља реализација образовно-васпитног процеса, наставни план).
- Припрема саопштења о кризном догађају – за наставнике, родитеље, ученике и медије.
- Организација евентуалних комеморативних активности;
- Праћење реализације планова и евалуација;
- Вођење документације и извештавање и
- Други послови који могу бити од значаја у ситуацијама када се деси кризни догађај.

Улога и одговорност тима за кризне догађаје (кризни тим) у школи

- Обезбеђивање осећања сигурности и безбедности у простору у коме се десила криза (повећати присуство полиције у складу са реалном проценом опасности ради доприноса осећању сигурности и безбедности).
- Пружање Прве психолошке помоћи (ППП) свима који су директно угрожени
- Скенирање директно угрожених ради идентификације оних којима је потребна стручнија помоћ
- Пружање директних саветодавних услуга (донекле!) и упућивање на даљу подршку (од стране чланова кризног тима и чланова школске заједнице, а не одмах од стране психијатара и психолога)
- Прављење индивидуалних планова подршке
- Помоћ и подршка наставницима да прилагоде редовне школске активности са циљем психолошког опоравка
- Помоћ и подршка родитељима да разговарају са децом о догађају, помогну им да се врате у „нормалу“ али и да се они побрину о себи

Улога директора

- Ангажовање око подршке и оснаживања запослених у њиховим задацима који се односе на активности у кризи
- Проверавање тачности информација везаних за догађај
- Доношење одлука о изменама плана и програма редовних школских активности као што су: одлагање писмене и усмене провере знања, планираних екскурзија, спортских и културних догађаја, за целу школу, поједина одељења или разреде
- Уколико се ради о кризном догађају који је погодио више школа, улога директора је успостављање комуникације и сарадња са управама тих школа
- Контакт са институцијама система кључним за помоћ школи у кризи као и са локалном заједницом
- Контакт са породицама покојника (у случају да је кризни догађај смрт ученика или запосленог)
- Комуникација са медијима уколико није другачије одлучено
- Активности у оквиру Тима за кризна стања
- Доношење одлуке о нормализацији рада школе.

Улога психолога

- Прекида своје редовне активности, посебно у случају кризних догађаја великих размера
- Све активности су функцији помоћи ученицима и одраслима у савладавању кризног догађаја
- Психолог школе се укључује у Тим за кризне догађаје
- Ради на индивидуалној подршци користећи се принципима кризног саветовања
- Ради са групама ученика, према потреби
- Родитељима ученика пружа саветодавну помоћ
- На располагању је наставницима за консултације у вези са ученицима и родитељима.
- Прати спремност ученика да учествују у различитим церемонијама као што су сахране и меморијалне активности.
- Прати посебно вулнерабилне групе и појединце у школи.
- Води евиденцију о ученицима којима је потребна додатна помоћ која се може остварити у оквиру услуга других система, пре свега здравственог и система социјалне заштите.
- Контактира родитеље ученика и пружа им потребна обавјештења.

Улога наставника

- Преношење тачних информација ученицима.
- Остваривање подржавајућег, отвореног и искреног односа са ученицима.
- Спровођење активности у учионици, као што је вођење разговора, који ће помоћи ученику да се изборе са губитком.
- Спречавање гласина у вези са догађајем служећи се чињеницама.
- Давање одговора на питања ученика без пружања непотребних детаља.
- Препознавање различитих културних (обичајних) и верских потреба ученика.
- Омогућавање ученицима да изражавају своја осјећања.
- Идентификација ученика којима је потребна саветодавна подршка.

- Планирање активности у учионици чији је циљ смањење трауматског доживљаја (кроз различите технике рада, а на основу програма за који је едукован).
- Припремање ученика за ритуале опраштања у случају смрти у школи (сахране, меморијалне активности).
- Ако је у питању одељењски старешина, заједно са директором школе, контактира породицу преминулог ученика.

Неопходно је сачинити:

- **Упутство за наставнике**, како организовати и реализовати први час након кризног догађаја,
- Саопштење које ће се прочитати **ученицима**,
- Обавештење које ће се упутити **родитељима** ученика,
- Правила за контакт са **медијима**.

Једина особа која може да контактира са медијима је директор.

У наредним данима је важно:

- Одржавање **редовних састанака и информисање запослених** о новим информацијама (о догађају, о датуму сахране, протокола у вези са сахраном и др), као и предузетим корацима од стране школе (пре свега Кризног тима),
- **Идентификовање особа које су најугроженије**,
- Утврђивање потребе за заменом, охрабрити запослене да, уколико постоји потреба, **потраже помоћ од одговарајућих стручних лица**,
- **Одредити просторију** у којој ће стручни сарадник обављати саветодавни рад са запосленима и ученицима којима је подршка/помоћ потребна.
- Одлучити да ли неке школске догађаје (екскурзије, тестирање, писмени задаци, спортска и културна догађања) треба отказати или померити датум одржавања.
- **Договорити да ли ће се ићи организовано на сахрану**, да ли ће се у оквиру школе организовати одређени ритуали у циљу опраштања, комеморације.
- **Одлазак на сахрану је индивидуалан чин** (деца могу да иду на сахрану, не треба забрањивати/али и не и присиљавати, важно је да родитељи и запослени припреме децу која се одлуче да иду на сахрану и такође, требало би да иду у пратњи одраслих),
- **Поступци који могу да помогну у процесу туговања и допринесу бржем опоравку школске заједнице** (постављање меморијалне табле на коју се стављају приче, песме, поруке; остављање порука, песама, цвећа, свећа или плишаних играчака, и других предмета на то одређено место; прављење заједничког цртежа, песме или приче ученика из одељења преминулог и сл).

ПОДРШКА ЗАПОСЛЕНИМА У ВЕЗИ СА ОРГАНИЗОВАЊЕМ И РЕАЛИЗАЦИЈОМ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ:

- Конструктивне активности - **секције и ваннаставне активности** могу бити од помоћи ученицима да се растерете (активности, задаци који помажу да се изразе емоције и да се деца телесно и моторички ангажују, заједничке игре које јачају осећај заједништва и сарадње);
- Деца/ученицима **је потребна структура, јасноћа, конструктиван фокус** на активности - различити школски садржаји се могу прилагодити тако да деца/ученици истражују, са ученицима се пролазе одређене теме на занимљив, очигледан и

практичан начин – пројектна наставна, огледни часови (нпр. садржаји из биологије везани за животиње, природу, екологију и сл);

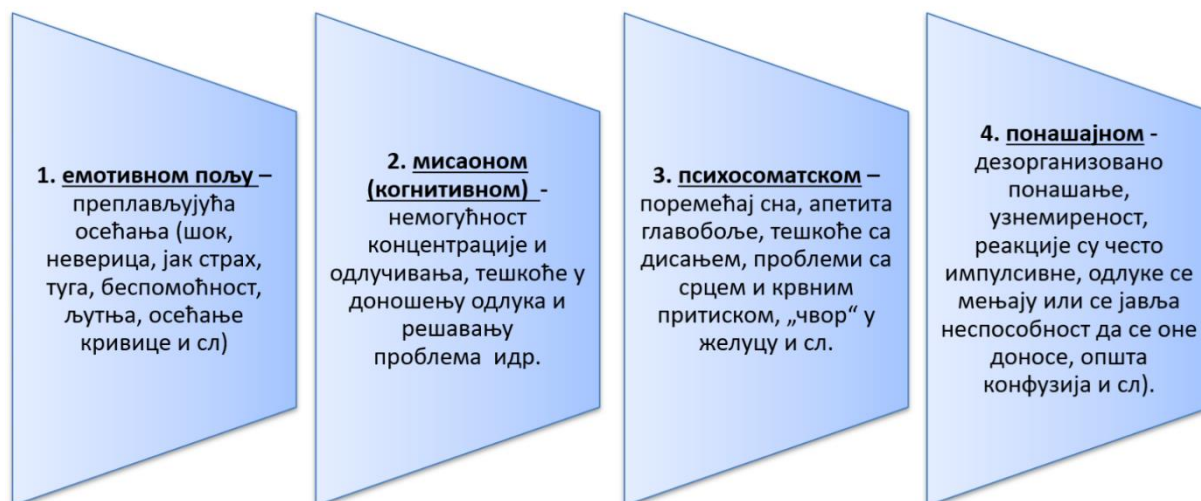
- **Распоред активности се планира**, ради заједнички, незванично од формалног школског распореда (прати се ситуација и ревидира план);
- **Координисана сарадња тимова** - крзни тим, педагошки колегијум, одељењско/наставничко веће;
- Избегавати замене наставника - деци су потребне познате особе са којима већ имају остварен однос.

Кризни тим школе, уз подршку запослених, израђује **саопштење** које ће наставници прочитати на првом сусрету (као и остала саопштења – за родитеље, наставнике и медије).

Школа доноси **план активности** за даљи рад и складу са проценом целокупног стања и капацитета, уз континуирано праћење.

ПСИХОЛОШКЕ КРИЗНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У ШКОЛИ

Након кризног догађаја промене се могу уочити на:



ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ПСИХОЛОШКЕ ПРВЕ ПОМОЋИ (ППП) И ВЕШТИНА ЗА ПСИХОЛОШКИ ОПОРАВАК

Циљеви ППП су:

Физички: осигурати преживљавање, очувати или вратити здравље

Емоционални: растерећење, могућност изражавања осећања

Когнитивни: ношење с догађајем, његовим разлозима и последицама

Понашајни: прилагођавање понашања и односа ситуацији која је промењена

Социјални: поновно успоставити функционисање социјалних система (школа, породица...)

Психолошка прва помоћ подразумева:

- Пружање неинвазивне практичне помоћи
- Превентивни поступак за спречавање тежих последица кризе
- Обавља се непосредно после догађаја
- Супортативна интервенција чији је циљ повећавање непосредне сигурности жртава и помоћ при решавању постојећих или антиципираних проблема на саосећајан и ненаметљив начин
- Не мора да укључује разговор о трауматском догађају
- Важно је препознати потребу за даљим интервенцијама код неких особа
- Све изречено је поверљиво (осим у тачно прописаним случајевима).

Вештине психолошког опоравка (ВПО)

Ово је интервенција која се реализује након ППП са циљем да се помогне деци, родитељима и члановима заједнице у недељама и месецима после трауматичног догађаја са циљем да се смање негативне психолошке последице и побољша способност сналажења и овладавања свакодневних животних изазова

- То је приступ који не „патологизира“ и „медикализује“ стање особе
- ВПО није терапија или психолошко саветовање, већ низ структурисаних активности које омогућавају особи да поврати осећај контроле и компетенције над сопственим животом
- Обично се ради са децом старијом од 10 година у периоду од 10-12 недељних сесија по сат времена; може са малом групом деце, али и са појединцима

Циљ је да се:

- 1) заштити ментално здравље деце која су преживела трауматичну ситуацију,
- 2) ојача дечије способности да се сами побрину о својим потребама и бригама,
- 3) дете научи вештине које ће му омогућити да се опорави,
- 4) превенира и промовише усвајање адаптивних реакција и понашања

Фокус је на:

- 1) развијању вештина за решавање проблема,
- 2) промовисању позитивних активности,
- 3) учењу контролисања сопствених реакција и осећања,
- 4) овладавање вештином позитивног размишљања,
- 5) постепеном изградњом позитивних и здравих веза са другима

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И РЕАГОВАЊЕ НА РАНЕ ТЕШКОЋЕ У ЕМОЦИОНАЛНОМ РЕАГОВАЊУ, РАЗМИШЉАЊУ И/ИЛИ ПОНАШАЊУ ДЕТЕТА У ШКОЛСКОМ ОКРУЖЕЊУ

Улога наставника и наставница / учитеља и учитељица:

Они су најдиректнијој и свакодневној комуникацији са ученицима и ученицама и управо зато могу најпре да примете промене везане за емоционално реаговање, размишљање и/или понашање.

Многа деца у неком тренутку у школи испоље тешкоће у адаптирању на спољње и/или унутрашње турбуленције које се могу манифестовати у различитим сегментима:

- Промене у емоционалном реаговању, размишљању и/или понашању
- Спољашњем изгледу
- Однос према школи, успех, редовно похађање
- Понашање на часовима
- Однос према наставницима и наставницама
- Однос према вршњацима
- Сарадња породице са школом

Ово не значи да је дете ментално болесно, опасно и треба да види психолога или психијатра – већини деце пажљиво планирана подршка у школском окружењу може да буде веома ефикасна

Након идентификовања изазова у понашању, школски тим ће

- проценити целокупну ситуацију (окружење, породичну ситуацију, шта се дешава у школи...поразговарати са свим важним особама, укључујући дете)
- обавити ”Функционалну Анализу Понашања” (FBA) од стране психолога и наставника (фреквенција, интензитет проблематичног понашања, потребу коју задовољава...)
- направити план “Подршке Позитивном Понашању” (PBS) као школски тим (како заменити социјално неприхватљиво понашање социјално прихватљивим).

Основни принципи прављења плана су:

- Укључивање детета и родитеља у све компоненте рада
- Мулти-секторски приступ – укључити друге локалне институције ако треба
- Услуге су холистички усмерене на добробит ученика/ученице,
- Континуиран мониторинг – да ли подршка даје жељене резултате и шта је потребно мењати

Начин израде плана подршке

То је писани документ у чијем креирању мора учествовати дете и родитељ, школски психолог/педагог и одељењски старешина (фокусира се на емотивно, социјално, понашајно функционисање детета). Може да буде врло привремена мера (нпр само 3 месеца).

- Омогућава предвидљиво и стабилно окружење за дете (ако - онда), што је кључ за модификовање понашања, дефинише ниво и мере подршке који је потребан детету у школском животу
- Спроводи се у школи, али и шире – у кући, у заједници
- Афирмише тимски рад и у њему компетенције и одговорност свих чланова тима.
- Подразумева објективно, мерљиво дефинисање **тешкоћа емоционалном реаговању, размишљању и понашању** (опсервација фреквенције и интензитета)
- Објективно, мерљиво дефинисање циља у одређеном временском интервалу - заснива се на динамичкој процени односа актуалног и планираног нивоа вештина, знања, понашања.
- **Понудити алтернативе** – пожељно емоционално реаговање, размишљање и/или понашање (као замена) треба да задовољи исту потребу (радити са дететом на томе којим понашањем може да замени то понашање које сипољава сада, која су пожељан емоционална испољавања и понашања).

Уобичајени елементи Плана подршке

- Конкретно дефинисана очекивана понашања,
- Подељен дан/недеља на интервале прилагођене фреквенцији испољавања тешкоћа у емоционалном реаговању, размишљању и понашању, са дефинисаним системом награде
- Договор о систему награда,
- Установљен систем праћења (са учеником/цом) испољавања пожељног емоционалног реаговања, размишљања и/или понашања, тј. одсуства неприхватљивог,
- Доследно спровођење плана и редовно процењивање успеха примењених мера – **реевалуација плана најдуже на свака 3 месеца.**

Уважити следеће препоруке:

- Награда и казна је индивидуална (прилагођена детету/ученику)
- Негативно поткрепљење је НАГРАДА – престанак нечега што је детету/ученику непријатно је њему награда,
- План мора да дозволи успехе, да буде реалан.
- Систем праћења мора да буде транспарентан, објективан, мерљив.
- План мора да нуди алтернативе (ШТА ЧИНИТИ, а не шта не чинити)
- План се прави тимски, са свим релевантним актерима – не праве га сами стручни сарадници
- План не мора да се спроводи само у учионици – најчешће се спроводи и у кући, и у заједници.

Циљ директне подршке је функционални опоравак ученика: реинтеграција и повратак претходним улогама, навикама и смисленим активностима; развој нових вештина, улога и интересовања који су у складу са развојном путањом младе особе и који подржавају њене циљеве за будућност; стицање осећања сврхе, самопоштовања, повезаности са светом, и схватање самог себе, свог реаговања, емоција и свог понашања у односу на те емоције.

Функционални опоравак укључује:

- Бављење смисленим активностима (активности у којима дете/ученик ужива...),
- Здраве рутине и навике: навике хигијене, устајања у одр. време, храћења,
- Улоге (нпр. породичне, у вршњачкој групи...),
- Активности свакодневног живота,
- Баланс и коришћење времена,
- (Поновно) успостављање животних вештина.

Основни принципи рада са децом школског узраста и адолесцентима

- Учење деце да препознају, именују и управљају својим осећањима
- Развијање стратегије за суочавање са тешким емоцијама, као што је бес
- Моделирање емпатије
- Учење мирним начинима решавања сукоба (нпр. кроз играње улога)
- Учење поштовању (личним границама, важности опхођења према другима онако како би желели да се према њима поступа)
- Подстицати позитивне односе са вршњацима
- Учење вештина решавања проблема
- Упућивање ученика на друге ресурсе (спортске активности и сл. што може помоћи ученицима да науче друштвене вештине и управљају стресом, да прихватају поразе и сл.)

- Отворити комуникацију са ученицима (створити окружење поверења у коме се ученици осећају пријатно да деле своја осећања и бриге)
- Учење вештинама саморегулације.

Примери директне подршке који се могу примењивати у школи, зависно од потреба и ситуације:

- Обука за стицање животних вештина (решавање проблема, доношење одлука, постављање циљева, кораци за решавање проблема)
- Асертивна комуникација
- Дневник активности
- Постављање циљева
- Мотивационо интервјуисање – промена понашања
- Специфична врста едукације
- Технике релаксација
- Физичка активност, спавање и исхрана
- Подршка ученицима и ученицама који су завршили или су у процесу лечења кроз здравствени систем
- Подршка ученицима и ученицама који су искусили недаће
- Рад са породицом

ПРАЋЕЊЕ, ЕВАЛУАЦИЈА И ИЗВЕШТАВАЊЕ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА тј. о раду тима за кризне интервенције: најмање два пута годишње у склопу извештаја о раду тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Праћење током кризних догађаја мора да буде континуирано, евалуација и ревизија планова у складу са захтевима ситуације и стањем угрожених лица, а извештавање надлежних, у складу са упутствима која буду упутили школи, а најмање два пута годишње.

ПОСТУПАЊЕ ШКОЛЕ НАКОН КРИЗНОГ ДОГАЂАЈА:

ЦИЉ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа	Прикупљање информација о догађају (опис догађаја, место и време када се десио догађај), ко је све погођен кризним догађајем и каква му је помоћ потребна, где се налази и у каквом је стању, шта је већ урађено поводом тога у школи. У зависности од врсте/облика кризног догађаја, наредни корак може бити хитно обавештавање полиције, хитне помоћи, ватрогасне службе, и других евентуално потребних органа/служби. Запослени у установи поступају у складу са планом поступања у ситуацијама кризе и у зависности од врсте кризног догађаја, и у складу са планом евакуације. Благовремено информисање Министарства просвете, односно Школске управе Пожаревац о догађају и предузетим активностима.	Тим за кризне догађаје (кризни тим)	Зависно од кризног догађаја
Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите (социјална и здравствена заштита, полиција, јавно	Обавештавање спољашње мреже заштите. Процена школе да ли може да поступа самостално или јој је потребна помоћ и подршка представника спољашње мреже заштите, са којом израђује јединствен план деловања, начин рада и извештавања. У зависности од облика/врсте и степена интензитета кризног догађаја, школа	Тим за кризне догађаје (кризни тим)	Хитно, на основу прикупљених података

тужилаштво, јединица локалне самоуправе, мобилни тим).	процењује кога укључује од спољашње мреже заштите.		
Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције	Уколико кризни догађај као последицу има најмање троје или више повређених или настрадалих лица, обавестити Министарство просвете (како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације, који је формиран у складу са Протоколом о поступању приликом суочавања друштва са кризним ситуацијама).	Директор	Одмах по сазнању
	У ситуацијама када поступа мобилни тим, тим за кризне догађаје школе постаје саставни део мобилног тима. Пружање потребних информација мобилном тиму, Учешће у заједничком планирању, организацији и реализацији психосоцијалне подршке. Праћење и идентификовање деце/ученика и запослених којима је потребна помоћ, пружање прве психолошке помоћи и других видова подршке.	Тим за кризне догађаје школе Тим за кризне догађаје школе у сарадњи са мобилним тимомом	Континуирано
Благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају	Именовање особа задужених за припрему званичних информација за родитеље, ученике, запослене и медије. Обавештења имају сврху континуираног информисања запослених, родитеља и деце/ученика и медија о најновијим, провереним и тачним информацијама до којих је установа дошла, ради планирања одговарајуће подршке и	Директор	Благовремено, у сврху континуираног информисања запослених, родитеља и деце/ученика и медија о најновијим, провереним и тачним информацијама

	предузимања других потребних мера (сузбијање гласина и ширења панике); Упознавање са могућим тешкоћама, ризицима, изазовима и начинима за њихово превазилажење; упознавање са начинима подршке.		
	Израда саопштења за медије	У сарадњи са надлежним службама Министарства	Благовремено
Психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима	Праћење реаговања ученика, родитеља и запослених, Идентификовање коме је помоћ потребна и у складу са тим организовање пружања психосоцијалне подршке. Приликом пружања психосоцијалне подршке као основна интервенција користи се психолошка прва помоћ.	Тим за кризне догађаје У зависности од врсте, интензитета и последица кризног догађаја, тим процењује потребу за укључивањем представника из система здравствене заштите у циљу пружања психосоцијалне подршке и/или укључивање интерсекторског мобилног тима за кризне ситуације.	Одмах после кризног догађаја
Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи	Израда план рада по измењеном, прилагођеном плану. Начин рада школе се прилагођава последицама кризног догађаја, могућностима и потребама деце/ученика и запослених у погледу реализације свих школских активности непосредно након кризног догађаја (план рада садржи конкретне активности/мере које школа планира да предузме, носиоце (извршиоце) планираних активности, временску динамику, начин извршења, начини праћења и извештавања. Приликом прављења плана узима се у обзир врста кризног догађаја, број погођених особа, процена даљих ризика, реакција локалне заједнице и одг. правни аспекти.	Тим за кризне догађаје у сарадњи са релевантним тимовима установе	

	Активности које воде стабилизацији стања у школи - постепени повратак школе на редован начин рада који је био успостављен пре кризног догађаја уз континуирано праћење понашања деце/ученика и запослених у циљу процене ефеката подршке и предузимања даљих мера. Школе прати реализацију плана и у зависности од тока смиривања кризног догађаја, ревидира план, надопуњује га и коригује.	Тим за кризне догађаје, сви запослени	Након кризног догађаја
Организација евентуалних комеморативних активности	Учешће у организацији и планирању адекватних комеморативних активности.	Тим за кризне догађаје	У случају кризних догађаја са смртним исходом
Праћење реализације плана и евалуација	Праћење реализације плана рада у измењеним условима, корекције и допуне плана	Тим за кризне догађаје	Зависно од процене степена, броја и последица изазваних кризним догађајем и предузетим корацима.
Вођење документације и извештавање	Вођење документације о спроведеним активностима у вези поступања у кризној ситуацији. Достављање извештаја о поступању школе Школској управи	Тим за кризне догађаје	У року од 15 дана од наступања периода стабилизације рада у установи.

Тим за заштиту деце и ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања:

Горан Закшек, наставник физичког и здравстваеног васпитања, председник

Владимир Тодосијевић, директор

Слађана Петрашковић, стручни сарадник – психолог

Слађана Милићевић, наставник разредне наставе

Слађана Шпрљан, наставник музичке културе

Данијела Николић, професор техничког образовања

Маријана Обрадовић, наставник физичког васпитања

Бојан Бицуљевић, наставник физичког васпитања

Биљана Поповић, секретар

Дејан Лукић, представник родитеља

Наталија Траиловић, представник Ученичког парламента

Тим за кризне догађаје:

Владимир Тодосијевић, директор - координација и сарадња са медијима,

Горан Закшек, наставник физичког и здравстваеног васпитања - помоћ директору у координацији

Слађана Петрашковић, стручни сарадник – психолог - психосоцијална подршка,

Слађана Милићевић, наставник разредне наставе - информисање,

Милица Илић, наставник енглеског језика – информисање

Слађана Шпрљан, наставник музичке културе - психосоцијална подршка,

Данијела Николић, професор техничког образовања - психосоцијална подршка,

Маријана Обрадовић, наставник физичког васпитања - психосоцијална подршка,

Бојан Бицуљевић, наставник физичког васпитања - психосоцијална подршка,

Биљана Поповић, секретар -помоћ директору у координацији,

Дејан Лукић, представник родитеља,

Лана Милошевић, представник Ученичког парламента

